

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Neveléstudományi Doktori Iskola

Szakmai beszámoló – 2021.

1.A doktori iskola 2021. évi működtetésének, működésének bemutatása

1.1. A doktori iskola humánerőforrása

1.1.1. A doktori iskola vezetése (DI-vezető, DIT, adminisztráció)

A Neveléstudományi Doktori Iskola vezetője Prof. Dr. Zsolnai Anikó, aki 2020 november 23. óta tölti be ezt a tisztséget. PhD fokozatát 1998-ban, habilitációját 2008-ban szerezte, 2020 óta az MTA doktora. Témavezetői tevékenysége során eddig 9 doktorandusz hallgatóval dolgozott együtt, témavezetettjei közül 3-an fokozatot is szereztek. Kutatási területe a szociális és érzelmi kompetencia fejlődése óvodás és kisiskolás korban, valamint a pedagógiai kötődések szerepe a szociális kompetencia fejlődésében. Összesen 156 tudományos közleménnyel rendelkezik, amelyekre összesen 838 független hivatkozás érkezett (Hirsch index: 15). A doktori iskola vezetése mellett a Kora Gyermekek Pedagógiája Program vezetője is egyben.

A doktori iskola vezetőjét a doktori iskola titkára segíti a mindennapi operatív ügyek szervezésében. Az adminisztratív és szervezési feladatokban a Dékáni Hivatal alá tartozó Doktori Iskolák Titkársága szervezeti egységben dolgozó két ügyvivő szakértő működik közre, akik dedikáltan az NDI ügyeivel foglalkoznak. A Tanulmányi Hivatalban egy fő dedikált tanulmányi ügyintéző foglalkozik a doktoranduszok ügyeivel. Az Oktatásszervezési Irodában két fő munkatárs támogatja a doktori fokozatszerzési és habilitációs eljárások ügyét, valamint a felvételi folyamatokat és a honosítási eljárásokat.

A doktori iskola legfőbb döntéshozó szerve a Neveléstudományi Doktori Iskola Tanácsa (DIT), amely 15 főből áll (törzstagok, programvezetők). A DIT ülések között a doktori iskola vezetősége hoz operatív döntéseket az illetékességébe tartozó ügyekben. A doktori iskola vezetősége a doktori iskola vezetőjéből, titkárából, illetve a DIT által választott tagból áll. A szervezeti beágyazottság és kontinuitás érdekében tanácskozási joggal részt vesz az üléseken a doktori iskola korábbi vezetője, a Neveléstudományi Intézet vezetője, illetve egy fő munkatárs a Doktori Iskolák Titkárságáról. Ez a vezetési és adminisztrációs modell az elmúlt években jött létre, így a tapasztalatok összegyűjtése, következtetések levonása a következő időszak kiemelt feladata.

1.1.2. A doktori iskola törzstagi köre

A Neveléstudományi Doktori Iskola törzstagjai¹ és emeritus törzstagjai² 2021 végén:

¹ Forrás: <https://doktori.hu/index.php?menuid=189&lang=HU&tip=TT&diID=52>

² Forrás: <https://doktori.hu/index.php?menuid=189&lang=HU&tip=TE&diID=52>

1. Prof. Dr. Bárdos György (törzstag emeritus, MTA doktora)
2. Prof. Dr. Németh András (törzstag emeritus, MTA doktora)
3. Prof. Dr. M. Nádas Mária (törzstag emeritus)
4. Prof. Dr. Bernáth László (egyetemi tanár)
5. Prof. Dr. Győri János (egyetemi tanár)
6. Prof. Dr. Halász Gábor (egyetemi tanár, az MTA doktora)
7. Prof. Dr. Marton Klára (egyetemi tanár)
8. Prof. Dr. Zsolnai Anikó (egyetemi tanár, az MTA doktora)
9. Prof. Dr. Szabó Attila (egyetemi tanár, az MTA doktora)
10. Prof. Dr. Szabolcs Éva (professor emerita)
11. Dr. habil. Szivák Judit (habilitált egyetemi docens)

1.1.3. A doktori iskola oktatói, témakiírói, témavezetői

Az Országos Doktori Tanács aktuális nyilvántartása szerint az NDI 169 oktatóval³, 66 témakiíróval⁴, és 97 témavezetővel⁵ rendelkezik.

Az NDI Minőségfejlesztési Szabályzata⁶ konkrét publikációs teljesítményindikátorokhoz rendeli, hogy ki lehet témavezető vagy társtémavezető a doktori iskolában. A társtémavezetői rendszert tudatosan a témavezetői munka fejlesztésére, illetve az interdiszciplináris együttműködésben rejlő lehetőségek kiaknázására használjuk. A témavezetői és társtémavezetői listát rendszeresen felülvizsgáljuk, és az elvárásokat nem teljesítőkkal való együttműködés felfüggesztését a DIT elé tárjuk szavazásra.

1.2. A doktori iskola szakmai tevékenysége

1.2.1. A doktori iskolai képzés tartalma

A doktori képzés alapo- és programspecifikus modulokra tagozódik. Jelenleg az alábbi struktúrában működnek az alapo- és programspecializációs modulok:

Alapo- modulok

- a) Elméleti alapo- programmodul (magyar, angol) – Prof. Dr. Németh András, professor emeritus
- b) Kutatás-módszertani programmodul (magyar, angol) – Dr. habil. Fehérvári Anikó, habilitált egyetemi docens

Programspecializációs modulok

- a) Andragógia Program (magyar, angol) – Csehné dr. habil. Papp Imola, habilitált egyetemi docens
- b) Elméleti-történeti Pedagógia Program (magyar, angol) – Prof. Dr. Németh András, professor emeritus

³ A teljes lista elérhető: <https://doktori.hu/index.php?menuid=189&lang=HU&tip=O&diID=52>

⁴ A teljes lista elérhető: <https://doktori.hu/index.php?menuid=189&lang=HU&tip=TK&diID=52>

⁵ A teljes lista elérhető: <https://doktori.hu/index.php?menuid=189&lang=HU&tip=TV&diID=52>

⁶ Elérhető:

https://www.ppk.elte.hu/dstore/document/210/NDI_min%C5%91s%C3%A9gbiztos%C3%ADt%C3%A1si%20szab%C3%A1lyzat_2019.pdf

- c) Pedagógusképzési és Felsőoktatáskutatási Program (EDITE) (angol) – Prof. Dr. Halász Gábor, egyetemi tanár
- d) Gyógypedagógia Program (magyar, angol) – Prof. Dr. Marton Klára, egyetemi tanár
- e) Kora Gyermekek Pedagógiája Program (magyar, angol) – Prof. Dr. Zsolnai Anikó, egyetemi tanár
- f) Tanulás, Tanítás és Szaktárgyi Pedagógiák Program (magyar, angol) – Dr. habil. Szivák Judit, habilitált egyetemi docens
- g) Sport és Egészségnevelés Program (magyar, angol) – Prof. Dr. Szabó Attila, egyetemi tanár

1.2.2. A doktori iskolai képzés felépítését, a doktori iskola képzési tervét érintő változások

Az elmúlt időszakban végbement a Szaktárgyi Pedagógiák és az Oktatás-tanulás-egyenlőtlenség Program összevonása a Tanulás, tanítás és Szaktárgyi Pedagógiák Program keretében. A korábban csak magyar nyelven elérhető programokhoz kialakításra kerültek az angol nyelvű program megvalósításának feltételei (Kora Gyermekek Pedagógiája Program és Tanulás, tanítás és Szaktárgyi Pedagógiák Program).

A tavalyi évben indítottuk el egy új doktori program elfogadásának folyamatát (magyar és angol nyelven egyaránt): Kultúra, Sokféleség és Oktatás Program, amelynek tervezett vezetője Prof. Dr. Győri János, egyetemi tanár. A program elsősorban a kar Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézetének működési és kutatási programjába ágyazódik be. Terveink szerint először a 2023/2024-es tanévben veszünk fel hallgatókat erre a programra.

1.2.3. A 2021. évi felvételi eljárás tapasztalatai

A 2021-es időszakban a magyar felvételi eljárás keretében összesen 48 felvételiző jelentkezett (ebből magyar állami ösztöndíjas helyre 39 fő, önköltséges helyre 18 fő, 9 fő csak önköltséges helyet jelölt meg). A felvételi folyamatok végén a felvételi bizottságok 27 főt jelöltek felvételre, ebből 23 főt ösztöndíjas, 4 főt önköltséges helyre. A PPDT döntése alapján végül a 48 jelentkezőből mind a 27 javasolt felvételizőt felvettük, 19 fő került elutasításra, 1 fő visszavonta a jelentkezését, 1 fő pedig nem jelent meg a felvételin.

Az angol nyelvű felvételi eljárás keretében (SH, SCYP, Diaspora) 21 főt felvételiztettünk. Ebből 13 főt javasoltunk felvételre, 7 főt utasítottunk el és 1 fő visszalépett. Angol nyelvű önköltséges képzésre 2 fő jelentkezett, mindkét jelentkezőt felvettük.

A felvételi tapasztalatokat a bizottságok a 2021. június 17-én tartott DIT ülés keretében megosztották egymással. Az online felvételik során a korábbi jó gyakorlat, a programok közös felvételiztetése megváltozott, ez azonban szervezési okokra vezethető vissza. A jövőben a különböző programok közös felvételiztetési menetére fogunk visszaállni.

1.2.4. Komplex vizsgák - eredményesség, tapasztalatok

A 2021. évben 46 fő jelentkezett komplex vizsgára: 44 fő a tavaszi félévben és 2 fő az őszi félévben. Mind a 46 fő sikeresen teljesítette a komplex vizsgát⁷.

⁷ Forrás: Tanulmányi Hivatal adatszolgáltatása

A tavaszi félévben szervezett komplex vizsgák tapasztalatait a 2021. június 17-én tartott ülés keretében vitatta meg a DIT. A tapasztalatok alapján megállapítható, hogy beérték a korábbi évek erőfeszítései a doktoranduszok felkészültsége kapcsán, hiszen több programvezető is kiemelte, hogy javuló színvonal figyelhető meg, valódi szakmai beszélgetés alakult ki a vizsgákon. A kutatási tervek külső és belső opponenciája is javult az előző évek óta, de itt még van tér a fejlődésre. Többen kiemelték, hogy a doktorandusz hallgatók, akik segítették a bizottságok munkáját, vezették a jegyzőkönyvet nagyon felkészültek voltak és sok segítséget jelentettek Adminisztratív szempontból pedig az a tapasztalat vonható le, hogy a témavezetőket automatikusan meg kell hívni a vizsgákra (megfigyelőként), mert a jelenlétük nagyon sokat számít a folyamat szempontjából, illetve hasznos lehet a bizottság számára a doktorandusz teljesítményének megbeszélése során.

1.2.5. Doktoranduszi teljesítmény⁸

Az NDI-ben a tavaszi félév során a korábbi, 3 éves képzésben érintett hallgatók közül 2 fő önköltséges hallgató szerzett abszolutóriumot. A 2+2 éves képzésben résztvevők közül a tavaszi félévben 8 állami ösztöndíjas és 10 önköltséges doktorandusz abszolvált sikeresen, míg az őszi félévben további 1 fő állami ösztöndíjas és 4 fő önköltséges hallgató.

A korábbi, 3 éves képzésben résztvevő doktoranduszok esetében a fokozatszerzési eljárások tekintetében 4 fő jelentkezett eljárásra (1 fő Andragógia, 1 fő Neveléstudományi kutatások, 1 fő Nyelvpedagógia program), 19 fő van aktuálisan a fokozatszerzési eljárás közben (3 fő Andragógia, 2 fő Elméleti-történeti pedagógia, 2 fő Gyógyepedagógia, 1 fő Neveléstudományi kutatások, 4 fő Nyelvpedagógia, 1 fő Sport és Egészségnevelés, 4 fő Tanítás-tanulás program). Az elmúlt évben 7 sikeres szigorlat zajlott le (1 fő Andragógia, 1 fő Gyógyepedagógia, 1 fő Neveléstudományi kutatások, 3 fő Nyelvpedagógia program). 2021-ben nem volt sikertelen védés, 9 doktorjelölt sikeresen megvédte a disszertációját (3 fő Andragógia, 1 fő Elméleti-történeti pedagógia, 1 fő Neveléstudományi kutatások, 2 fő Nyelvpedagógia, 2 fő Tanítás-tanulás program). 2021-ben fokozatot szerzett összesen 11 fő (2 fő Andragógia, 2 fő Elméleti-történeti pedagógia, 1 fő Gyógyepedagógia, 1 fő Neveléstudományi kutatások, 1 fő Nyelvpedagógia, 3 fő Tanítás-tanulás program).

A 2+2 éves képzésben résztvevő doktoranduszok esetében 6 fő nyújtotta be a doktori értekezését 2021-ben (3 fő Andragógia, 1 fő Elméleti-történeti pedagógia, 1 fő Nyelvpedagógia, 1 fő Sport és Egészségnevelés program). Az elmúlt évben 4 nyilvános vita zajlott le és ebből mind a 4 sikeres volt (3 fő Andragógia, 1 fő Sport és Egészségnevelés program). A 2021. évben összesen 2 fő szerzett fokozatot (2 fő Andragógia program).

A doktoranduszok előrehaladását a programvezetők a minőségfejlesztési program keretében készített éves beszámolóikban összegzik és jelentik a doktori iskola vezetésére felé.

1.3. A doktori iskola infrastruktúráját érintő változások

1.3.1. Az oktatás, tanulás, kutatás céljára szolgáló helyiségek, eszközök

Az NDI elsősorban az egyetem és a doktori képzéshez kapcsolódó karok infrastruktúrájára épít. A Pedagógiai és Pszichológiai Kar Kazinczy utcai épületében a felújítások során két oktatói szobát is elkülönítettünk a doktorandusz hallgatók számára, ahol több munkaállomást, nyomtatási lehetőséget

⁸ Forrás: Tanulmányi Hivatal adatszolgáltatása

is biztosítunk a számukra. E lehetőségek ugyan alatta maradnak az igényeknek, viszont a jelenlegi épületfeltételek mellett a lehetőségek teljes kihasználását jelentik.

1.3.2. Könyvtár, szakirodalom, informatikai rendszerek stb.

Az Egyetemi Könyvtár és a kari könyvtári egységek a doktorandusz hallgatók rendelkezésére is állnak, az alap- és mesterképzésben résztvevő hallgatóktól eltérően ők hosszabb időre is kölcsönözhetnek könyveket. A könyvtári hálózat kiterjedt hozzáférést biztosít a releváns nemzetközi adatbázisokhoz, ezek otthoni elérése is biztosított. A könyvtári állomány az Új Nemzeti Kiválóság Program keretében elnyert pályázatok, illetve a kari bővítési folyamatok nyomán folyamatosan kiegészül a kurrens szakirodalmi forrásokkal, közvetlenül a doktori hallgatók igényei alapján.

A munkatársak számára is elérhető lehetőségek a doktoranduszok számára is elérhetők (pl. Qualtrics rendszer, SPSS igénylés stb.).

1.4. A doktori iskola kapcsolatrendszerét érintő változások

1.4.1. Hazai és nemzetközi együttműködések, tudományos kapcsolatok - 1.4.2. Nemzetköziesítés

A nemzetköziesítés területén megindult fejlesztések, kezdeményezések a 2021-es évben is folytatódtak. 2020 elején beadásra került a korábbi EDITE HORIZON 2020 pályázat folytatásaként vizionált projekt, ez azonban sajnos nem nyert támogatást. Jelenleg a konzorcium tovább dolgozik egy új pályázat beadásán.

Több programunk is ösztönzi az angol és magyar nyelvű hallgatók együttműködését. A Gyógypedagógia program keretében a kutatócsoportokban, műhelyekben továbbra is törekednek a magyar és külföldi hallgatók kollaborációjának elősegítésére. A programban fontosnak tartják, hogy ne elszigetelt csoportokként működjenek a magyar és az angol nyelvű képzésben tanuló hallgatók. Ezeket az együttműködések tovább segítette, hogy a doktori hallgatók konzorciumi pályázatára lehetett vegyes csoportokban is jelentkezni. Az EDITE program is kiemelt figyelmet fordít a magyar és nemzetközi hallgatók közös képzésére.

A doktorandusz hallgatók rendszeresen vesznek részt hazai és nemzetközi tudományos konferenciákon (pl. Országos Neveléstudományi Konferencia, Association for Teacher Education in Europe konferenciái stb.). A hallgatók számára lehetőség van a kari utazási pályázaton támogatást igényelniük a költségeikre, de az Új Nemzeti Kiválóság Program keretében is számos nemzetközi konferencia-részvétel valósult meg az elmúlt időszakban. Ezekről a doktorandusz hallgatók absztrakt-kötetben és konferencia-kötetben megjelenő, MTMT-ben rögzített közleményeik adnak tanúbizonyságot.

Kihívásként jelenik meg a nemzetközi hallgatói mobilitás alacsony szintje, valamint a külföldi hallgatók hazai empirikus adatgyűjtéséhez szükséges támogatás megoldatlansága. A kihívások kezelésében az NDI természetes partnere a kari Doktorandusz Önkormányzat, amely szakmai és közéleti rendezvények, tájékoztatók, valamint hallgatói mentorrendszer működtetésével támogatja a doktori hallgatókat. Továbbá a Neveléstudományi Intézet angol nyelvű képzési programkínálatának bővülésével egyre nagyobb lehetőséget kapnak a bekapcsolódásra a külföldi hallgatóink, ami támogathatja saját szakmai tevékenységüket. Együttműködünk a SH mobilitáshoz kapcsolódó eljárásrend kialakításában, amely reményeink szerint ösztönözni fogja a külföldi hallgatóink mobilitását is.

További kihívásként tapasztaltuk az elmúlt időszakban megnövekedett nemzetközi konfliktus- és krízishelyzetekből fakadó nehézségeket. Ezek természete jóval túlmutat az egyetem keretein (adott esetben külpolitikai jelentőségű ügyekről van szó), mint például a myanmari vagy kazahsztáni politikai helyzet, az ukrán-orosz háború. Ezek nem csak szakmai előrehaladás tekintetében nehezítik meg a doktorandusz hallgatók munkáját (pl. adatgyűjtési nehézségek), hanem komoly személyes vonatkozásai is vannak. Ezekről a problémákról beszéltünk a témavezetőkkel, illetve az érintett hallgatók esetében tudatosan törekszünk az adminisztratív folyamatok könnyítésére (például kutatási terv módosítása) a kutatási minőség megtartása mellett.

2. A doktori iskola 2021. évi működésének értékelése

2.1. A doktori iskolai képzés jogszabályi/szabályzati háttere

Az NDI a hatályos jogszabályok és intézményi szabályok mentén végzi a munkáját. Ebben segítséget nyújtanak a kar Dékáni Hivatal munkatársai.

A szabályzataink elérhetők a doktori iskola honlapján magyar⁹ és angol¹⁰ nyelven egyaránt.

Az elkövetkezendő időszakban az aktuális változások (új képzési program, felsőbb szabályozók változása, egyéb döntések) nyomán esedékessé vált a működési szabályzat frissítése, melyre ebben az évben kerül sor.

2.2. A doktori iskola minőségbiztosítási politikája

Az NDI részletes minőségfejlesztési szabályzattal rendelkezik, amely elérhető a doktori iskola honlapján¹¹.

A szabályzat alapján a doktori iskola mindegyik programjának, továbbá az elméleti és kutatás-módszertani moduloknak a vezetői előre elfogadott közös szempontrendszer követve elkészítik saját területük részletes önértékelését.

Az önértékelés elsődleges célja a doktori iskola ezzel egy időben kidolgozott minőségbiztosítási és minőségfejlesztési tervének megalapozása. Az önértékelés maga a minőségbiztosítási és minőségfejlesztési eszközrendszer egyik eleme. Elkészítésének az a formája, amely az egyes programok saját részletes önértékelésén alapul, azt szolgálja, hogy a folyamat ne maradjon formális, hanem olyan kiterjedt belső dialógust generáljon, amely garantálja, hogy megállapításai és következtetései tükrözzék az oktatói és témavezetői közösség minél nagyobb hányadának véleményét, továbbá azt, hogy az önértékelés alapján a Doktori Iskola minőségbiztosítási és minőségfejlesztési folyamatainak egészét át lehessen gondolni, felülvizsgálni és szükség esetén módosítani

2.3. Minőségbiztosítási feladatok, elért minőségcélok a doktori iskolában

Az elmúlt év során lezajlott a doktori iskola akkreditációja, amelynek eredményeként az NDI 5 évre, monitoring eljárás nélkül megkapta az akkreditációt. Az akkreditációs jelentés elérhető a MAB

⁹ Elérhető: <https://www.ppk.elte.hu/nevtudphd/szabalyzatok>

¹⁰ Elérhető: <https://www.ppk.elte.hu/en/eduscience/regulations>

¹¹ Elérhető: https://www.ppk.elte.hu/dstore/document/210/NDI_min%C5%91s%C3%A9gbiztos%C3%ADt%C3%A1si%20szab%C3%A1lyzat_2019.pdf

honlapjáról¹². A jelentésben megfogalmazott fejlesztendő területeket a vezetőségi és DIT üléseken megvitattuk, a javaslatok mentén a következők megvalósítását tűztük ki célul:

- törzstagok körének bővítése, utánpótlás-nevelés átgondolása,
- ELTE, a Kar és az NDI minőségpolitikájának összehangolása,
- az NDI működéséhez releváns adatfelvételek tudatosabb felhasználása (pl. DPR),
- szabályzatok, tájékoztatások és felületek frissítése, aktualizálása, kiegészítése a javaslatok mentén,
- (nemzetközi) hallgatói mobilitás előmozdítása, ösztönzése.

Az önértékelés megvalósítása mellett a kar komolyabb figyelmet fordít az NDI minőségfejlesztési folyamatainak és a kari minőségbiztosítási eljárások összehangolására. Ennek keretében a Kari Tanács elfogadta a következő évre vonatkozó minőségcélokat, amelyek keretében a doktori iskola minőségbiztosítási rendszerének felülvizsgálat és átláthatóbbá tétele került előtérbe. A következő feladatok kerültek megfogalmazásra:

- „A felvételi eljárás rendszerét, a felvételi pontozásának szabályait és a kurzustematikákat közzétenni a doktori iskolák honlapján.
- Az oktatói és témavezetői megfelelés feltételeinek (tudományos-publikációs, témavezetői tevékenység) rögzítése, az ellenőrzés menetének és felelős személye(i)nek kijelölése.
- A külső témavezetők helyzetének és kapcsolatának rögzítése a DI-n belül, hasonlóan az egyetem alkalmazásában lévő témavezetőkhez, témavezetői tevékenységének, tudományos teljesítményének elemzési módjának szabályozása.
- A doktori csoportok szolgáltatásainak fejlesztése (digitalizált ügymenetek, tájékoztató anyagok; hallgatói és oktatói visszajelzések felmérése, tanulságainak beépítése az eljárásrendekbe; minőségbiztosítás).
- A doktori iskolák minőségbiztosításának stratégiaalkotása (3-5 éves időtávlatban), célok, indikátorok meghatározásával.
- A doktori iskolák éves jelentéseiben a stratégiai célok és indikátorok feldolgozása, értékelése, a hallgatók bevonásával.”

¹² Elérhető: https://www.mab.hu/wp-content/uploads/ELTE-D16_Jelent%C3%A9s.pdf